Dnevno nam se serviraju prijedlozi, spasonosne formule, kako dinamizirati gospodarski rast. Kada predlažete putem medija nužno morate pojednostaviti svoje prijedloge kako bi građani razumjeli za što se zalažete. Pojednostavljenja uvijek smanjuju preciznost predloženog. S druge strane, prijedlog u sebi sadrži svijetonazor predlagača, što izaziva nevjericu i pitanje kod građana: kako je moguće da se o stanju u hrvatskom gospodarstvu stavovi ekonomista toliko razlikuju? Jasno, prijedlozi uvijek sadržavaju normativni stav autora. Znanost kao takva mora minimizirati, ako je moguće ukloniti, normativni pristup. To nije ni lako ni jednostavno. Tekst koji slijedi pokušat će inventarizirati stanje u hrvatskom gospodarstvu što svakako valja imati u vidu prilikom predlaganja, ali i odabira mogućih scenarija.

Najprije valja zapaziti da je Hrvatska mala i za svijet nebitna zemlja. To pokazuju svi pokazatelji i to ne samo oni ekonomski već i društveni. Prema tome, bilo koji prijedlog valja polaziti od činjenice da izvanjsko određuje unutrašnje. Hrvatska naparosto nije otok koji je izoliran od ostalog svijeta. Broj stupnjeva slobode u vođenju autonomne ekonomske politike dodatno će se smanjiti slijedeće godine ulaskom u EU.

Hrvatska je dio nerazvijenog svijeta bez obzira što se nalazi u Europi. Ipak, prilikom razmatranja ekonomskih potencijala Hrvatske zemljopisni položaj Hrvatske svakako ima svoju komparativnu prednost. Nerazvijeni u odnosu na razvijene prate zbivanja. Drugim riječima, nama se stvari događaju mi ih ne kreiramo. Male privilegirane zemlje, Lenjinov naziv za zemlje kao što je Belgija, Švicarska, Švedska, Norveška, ..., su razvijene zemlje jer ih vodi jedna ili više multinacionalna korporacija koja tako determinira ukupni razvoj odnosne zemlje. Izuzetak je Austrija, ali ona, kao što je znano, od raspada Austo-Ugarske, vodi komplementarnu politiku u odnosu na njemačku politiku. Hrvatska je imala svoje igrače. Na žalost oni danas više to nisu. Pliva, INA, hrvatska brodogradnja, brodarenje mogli su postati svjetske marke. Kao što sam to pokazao u više tekstova na ovim stranicama, snažne tvrtke ne determiniraju samo gospodarski razvoj, one determiniraju ukupni društveni razvoj. Po mome mišljenju, izlazak iz postojećeg gospodarskog stanja zahtjeva napuštanje mita o razvoju temeljenom na malim i srednjim poduzećima i koncentraciji nacionalnih resursa, to se danas zove industrijske poliltike, u stvaranju jedne snažne globalne tvrtke. Zadatak je teško ostvariv, ali nije nemoguć.

Svijet funkcionira putem neoliberalističke filozofije, što znači da Hrvatska, imajući u vidu ograničenja, mora respektirati osnovni model iz okružja, i tako, temeljem spoznaje, definirati moguću politiku koja će unaprijediti nacionalne interese ne dovodeći u pitanje odnose s okružjem. Mnogi prijedlozi koje smo imali prilike čuti ignoriraju navedenu činjenicu.

Na žalost, Hrvatska je nekritički zamjenila tzv. samoupravni model tržišnim modelom privređivanja. To je bila kobna pogreška koja će nas desetljećima pratiti. Nije se, a trebalo je, objektivno ocijenio tzv. samoupravni model kao polazište transformacije istog u tržišni model privređivanja. Nije se ni definiralo kakvom tržišnom modelu privređivanja teže hrvatski građani. Retorika je bila na razini ulice kao što su bili i argumenti koje su nam tada prezentirali. Tragičan model privatizacije samo je slijedio tako uspostavljeni populizam. Sve je u bivšem sustavu bilo loše, govorili su nam, pa ćemo privatizacijom odrediti vlasnika danas nijčije imovine (koju smo nazivali društvenom) i tako dramatično povećati učinkovitost socijalističkih mastodonata.

Privatizacija, osim mnogih društvenih destrukcija, donijela nam je dva bitna ograničenja. Jedano ograničenje ogleda se u činjenici prijevremeno penzioniranih radnika, pa je danas broj umirovljenika „mlinski kamen oko vrata“ hrvatskom gospodarstvu, te napuštanje proizvodne orijentacije i implementacija konzumerizma kao smisao, i to kako za građane tako i za državu u cjelini. Nepripremljena privredna struktura otvorena je utjecajima iz okružja i tako je zabijen zadnji čavao u lijes hrvatskom gospodarstvu.

Digresija. Susjedna nam je Slovenija vodila vrlo aktivnu intervencionističku politiku. Priča je trajala do uvođenja eura. Kada je Slovenija usvojila euro kao nacionalnu valutu i tako napustila vlastitu monetarnu i kreditnu politiku, stanje u slovenskom gospodarstvu počelo se najprije kvariti, da bi se danas našlo u ozbiljnim teškoćama. Što je za Sloveniju značilo uvođenje eura, to je za hrvatsko gospodarstvo značilo fiksiranje tečaja. Pri tome, valja reći da nam je gospodarstvo, usprkos destrukciji, daleko „žilavije“ od slovenskog. Naime, mi imamo fiksni tečaj gotovo dvadeset godina da bi došli u stanje u kojem jesmo, a slovenci su nas „sustigli“ u samo nekoliko godina, govoreći figuratiavno.

Iz navedenog slijedi zaključak: što je zemlja razvijenija to je bolje pripremljena za glogalnu igru, a ukoliko nije valja joj primjenjivati cjelokupni arsenal instrumenata ekonomske politike koji joj stoji na raspolaganju. Ništa od toga nismo učinili.

Za razliku od tzv. zatvorenih gospodarstva, gdje su važne kategorije kao što je društveni proizvod, cijene, itd., otavorena gospodarstva, kao što je to hrvatsko, mora voditi računa o nacionalnom proizvodu, pri čemu je kriterijalna funkcija učinkovitosti stanje na tekućem računu platne bilance. Upravo struktura platne bilance temeljno je polazište za nocioce ekonomske politike. Mi smo morali ući u duboku depresiju da bi uravnotežili platnu bilancu. Dakle, naše uravnoteženje platne bilance nije rezultat smišljene ekonomske politike već nam je kriza, kontrakcioj kreditnog tržišta, „posložila priču“. Tragična politika ekonomske politike vidi se po visini inozemnog duga, koji bi bio i veći da nije bilo rasprodaje nacionalnog bogatstva.

U uvjetima otvorenog gospodarstva mjere ekonomske politike koje su dobro došle za tzv. zatvorena gospodarstva nisu učinkovita. Svaki predlagač bi tu činjenicu morao imati u vidu. Napomena izgleda jasna sama po sebi, ali prijedlozi kojima smo bombardirani ukazuju da tome nije tako. Tako, npr. inflacija u uvjetima otovrenog gospdarstva ima sasvim različite karakteristike i pojavne oblike od karakteristika u zatvorenom gospodarstvu. Sjetimo se 2008. godine kada su se dinamizirale cijene u svijetu. Hrvatska je reagirala dvostruko većim porastom cijena. Jasno, nema tu nikakve mistike. Stvar je u tradable i nontradable sekatoru te njihovoj interakciji. Mi smo tek ove godine ispravili suludu politiku kontrole cijena, što valja pripisati kao postignuće ovoj vlasti. Međutim, vrijeme kada je to učinila otovrit će druge probleme, koji mogu ne samo poništiti pozitivne učinke već se, u konačnici, može pokazati štetnom.